

Sørum-Speilet

Nummer 4 – 2012 – 18. årgang

STORT BIDRAG TIL HISTORIELAGSBEVEGELSEN I 1977 tiltrådte Trond Kaare Westby, 27 år gammel, som lagets leder, og var det i de neste 11 år. Det var en viktig periode der mange gode krefter samlet seg om å styrke historielagsbevegelsen. Hans livsløp er over. Blaker og Sørum Historielag minnes Trond Kaare Westby og hans store bidrag. *Lederens spalte* - side 2

LEIF MATHISEN - ENGASJERT LOKALHISTORIKER OG TURGUIDE

Leif har som den første herredsaagronomen i Sørum fra 1951, og den første i "nye" Sørum kommune fra 1962, vært en betydningsfull landbruksutvikler i distriktet, og også en svært engasjert bidragsyter i lokalmiljøet. Les mer på side 4.

SØRUM KOMMUNE 50 ÅR – HVA HAR SKJEDD?

Aage V. Kleven har gått gjennom kommunens arkiver fra 1962 og framover, og har laget en grundig oversikt over ordførere, kommunestyre, og de viktigste sakene i deres perioder. I dette nummer ser vi på fire kommunestyre, for årene 1964 til 1979. Les mer på sidene 6 -12.

NOEN HISTORISKE GLIMT FRA KVEVLI-KROKEN

Stedet Kveli ligger sør i Blaker, mellom Mork og Skugstad. Det består av flere gårder, mindre bruk, og plasser, og til sammen utgjorde dette i gamle dager ei grend med mye liv og virksomhet. Albert Hovind har snakket med mange i området, og har skrevet ned noen historiske glimt fra Kveli-kroken. I dette nummer kommer den første av flere artikler - side 14.

EN MISJONÆRKONES SKJEBNE - ANNE SKREFSRUD

Asbjørn Langeland fortsetter sin serie om kjente personer med bakgrunn fra Sørum. Denne gang ser han på Anne Skrefsruds liv. Hun var født i Blaker i 1838, og bodde der til 1851, da flyttet familien til Fåberg. Hun ble gift med Lars Skrefsrud, og døde i India i 1870, bare 32 år gammel. Les historien på side 16.

ELLERS I DETTE NUMMER:

TROND KAARE WESTBY – TIL MINNE - SIDE 3

OLSOK-FEIRING PÅ VØLNEBERG - SIDE 12

RUSLETUR TIL FARSHATTEN - SIDE 13

OPPSLAGSTAVLEN - SIDE 19

LEDERENS SPALTE

Stort bidrag til historielagsbevegelsen

I 1977 tiltrådte Trond Kaare Westby, 27 år gammel, som lagets leder i de etterfølgende 11 år. Det var en viktig periode der mange gode krefter samlet seg om å styrke historielagsbevegelsen. Hans livsløp er over. Blaker og

Sørum Historielag minnes Trond Kaare Westby, og hans store bidrag.

Nå flest mulig Blaker og Sørum Historielag er opptatt av å nå flest mulig sambygdingar og besøkende i Sørum kommune. Historielaget ivrer for å fremme Sørums historie, identitet og muligheter. Målsettingen er å samhandle i størst mulig grad med andre lag og foreninger, næringsliv og kommuneadministrasjon. Lagets arbeid er tuftet på frivillighet og entusiasme. Dette opparbeides i synergi med befolkningen.

Olsok-feiring Synergien ble utløst i fullt monn ved markeringen av Olavsvake 29. juli på Vølneberg. Historielaget og Sørum Bygdekvinnelag samlet inn på 80 sambygdingar og besøkende til et storslått samvær i solnedgangen på vollen utenfor de gamle skolebygningene med Romerikssletta i amfi. Vi bor i et kulturlandskap. Vår historie er gleden og slitet i samspill med naturen. Vår arv er jorder og skog. Dette må vi ta vare på og verne om i den utviklingen vi alle skal møte i årene som kommer.

Gammeldags skole Derfor føler Blaker og Sørum Historielag at det er viktig å samle bygdas barn årvisst i samarbeid med DKS (Den kulturelle skolesekken) på Vølneberg gamle skole. Vi føler at barna har opplevelser på Vølneberg, som over tid vil synke inn og gi dem en klangbunn for deres egne valg i vern og virke. Derfor tror vi at samlingen med landbruksutstyr og hesteredskaper som vi bygger opp her, vil øke i betydning og verdi. Vi tror også at utvikling av en skolehistorisk samling på Vølneberg gamle skole er både riktig og viktig. I samhandling med skoleetaten i Sørum kommune bør dette kunne realiseres.

Slora Mølle er en annen vesentlig aktivitet som Blaker og Sørum Historielag samler seg om. Sammen med Slora Møllens Venner ønsker vi å sikre den tidlige industrihistorien tuftet på primærnæringen. Venneforeningen har nå arbeidet med sikring av mølleanlegget og området rundt. Slora Møllens Dag er

blitt et begrep i dette arbeidet, der bygdefolk og besøkende samles første søndag i juni til fest og feiring av siste års fremskritt. 2012 vil stå som et spesielt år i dette arbeidet.

Store oppgaver på mølla I samarbeid med Jenny Kristiansens arvinger har Blaker og Sørum Historielag stått på for å sikre Slora Mølle. I disse dager har Historielaget kjøpt alt areal mellom Toreidveien og Slora-åa fra hennes arvinger. Nå kan større investeringsarbeider utenfor møllebygningen ta til. Vi tror vi står på terskelen til noe viktig. Dette blir kostnads- og arbeidskrevende. Norsk Kulturminnefond har bevilget kr. 325.000 til gjennomføring av omfattende rehabiliteringsoppgaver de kommende to årene. I tillegg bevilger Sørum kommune kulturmidler til Historielaget. Deler av disse tilføres også Slora Mølle. Resultatet avhenger imidlertid av villige hender, betydelig frivillig innsats og ditto tålmodighet fra familien. Slora Møllens Venner har mange aktive og kompetente medlemmer som bidrar betydelig i arbeidet. Denne gruppen kan aldri bli stor nok. Kvinner og menn i og utenfor Sørum inviteres til å delta. Oppgavene egner seg særlig godt for tidligpensjonister med virketrang, kanskje som et slags dagsenter for teknisk motiverte?

Besøks- og opplysningscenter Om vi lykkes i å rehabilitere Slora Mølle, kan denne bli et besøks- og opplysningscenter for innsikt og undervisning. Industrialisering med primærnæring og naturressurser som innsatsmidler, samt en god slump teknisk kompetanse, er rammen. Det er nettopp ved å dyrke dette vi tror at Blaker og Sørum Historielag kan bidra til å sikre tilfang av fremtidig realfags-forståelse og teknisk kompetanse i befolkningen. Vi tror spiren ligger i Fjuk skoles adopsjon av Slora Mølle som kulturminne, i samarbeid med Norsk Teknisk Museum. Også på dette viset sikrer vi lokal identitet og historie.

Dag Winding-Sørensen, leder

Ledere i Blaker og Sørum Historielag fra 1970

1970 - 1977	Asbjørn Langeland
1977 - 1987	Trond Kaare Westby
1987 - 1988	Dag Winding-Sørensen
1988 - 1993	Leif Mathisen
1993 - 1998	Dag Nordsveen
1998 - 2008	Svein Sandnes
2008 -	Dag Winding-Sørensen

OM SØRUM-SPEILET

Redaksjon:

Lillian Mobæk, redaktør
Telefon 95 22 31 06,
epost lilmobe@online.no

Asbjørn Langeland
Telefon 63 82 00 85,
epost asb-lang@online.no

Dag Winding-Sørensen
Telefon 63 82 73 56,
epost iwind@online.no

Vera Braathen
Telefon 63 82 86 10,
epost verab@online.no

Sørum-Speilet utgis med 5 nummer pr. år.
Publiseringsplan for 2012:

Nr.	Stoff-frist	Utgis ca.
1	20. januar	15. februar
2	2. mars	28. mars
3	18. mai	Før St. Hans
4	31. august	26. september
5	9. november	7. desember

Stoff til bladet:

Bes sendt pr. epost til redaksjonen, evt. pr. post til Blaker og Sørum Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND.

Utforming: Lillian Mobæk

Trykk: Trykksakleverandøren AS

Opplag: 500

BLAKER OG SØRUM HISTORIELAG

Stiftet i 1970 ved sammenslåing av Blaker historielag og Sørum historielag, og tilsluttet Romerike historielag og Landslaget for lokalhistorie.

Som medlem får du hvert år 4 nummer av **SKYTILEN**, medlemsbladet med lokalhistorisk stoff fra hele Romerike, og 5 nummer av **SØRUM-SPEILET**, med artikler fra Sørum. Medlemskontingent for 2012 er kr. 200,- pr. år. Postadresse: Blaker og Sørum Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND. Bankkontonr: 1321.08.05189 Hjemmeside: www.sorum.historielag.no

Vi vil gjerne ha nye medlemmer! Ta kontakt med leder Dag Winding-Sørensen på iwind@online.no, eller gå inn på 'Kontakt-oss' på vår hjemmeside.

TROND KAARE WESTBY - TIL MINNE

Trond Kaare Westby gikk bort 11. juni 2012, 62 år gammel. Han har vært en drivende kraft i utviklingen av historielagsbevegelsen i Sørum.

I 1977 ble han leder av Blaker og Sørum Historielag, 27 år gammel. Det er uvanlig at en så ung person tar et samfunnsansvar for bygdas historie og tradisjon. Som leder av laget i de følgende 10 år ble grunnlaget lagt for en vital organisasjon som ivaretar bygdas identitet og historie til nytte og glede for befolkningen. Den har holdt seg til i dag.

I hans periode kom mange dyktige mennesker med i laget, og mange saker kom i gang. Arbeidet med gårds- og slekthistorie for Sørum ble tatt opp igjen, og i dag har Sørum et av landets fineste bygdebokverk. Han tok også initiativet til utforming av Sørums kommunevåpen med rot i Sudrheimættas adelsmerke. Sørum fotohistoriske samling ble også etablert i den tiden. Registrering av verneverdige anlegg og miljøer ble igangsatt, noe som igjen har sikret Sørum kommunes kulturminnevernplan.

Trond Kaare var bevisst den kulturhistoriske verdien av bygg og anlegg som fremhever bygdas identitet. I hans lederperiode kom bevaringen av Slora Mølle i gang, og Vølneberg gamle skole ble sikret. Det første slaget om Rånåsfoss bro ble ført i 1977, og hengebroen ble trygget i mange år fremover. Forhåpentligvis blir den nå endelig vernet.

Jeg takker ham også for godt reisefølge på pendler-togene mellom Sørumsand og Oslo i mange år. Han var samfunnsengasjert, og med vidsyn. Det ble det mange gode samtaler av. Han var en underfundig, stille humorist, og klinkende klar i sine vennlige betraktninger når det trengtes.

Vi har meget å takke Trond Kaare for. Vi takker for det gode bidraget han har gitt til bygda, og minnes ham med glede.

Fred være med hans minne.

Dag Winding-Sørensen, leder

LEIF MATHISEN - TURGUIDE, LANDBRUKSUTVIKLER OG ENGASJERT LOKALHISTORIKER

Leif Mathisen kom til Sørum i 1951, som den første herredsagronomen i bygda, og etter kommunesammenslåingen i 1962 ble arbeidsområdet betydelig utvidet. Hans langvarige arbeid som herredsagronom, og senere fylkesagronom, har betydd mye for landbruksutviklingen i distriktet, og han har hatt kontakt med svært mange av Sørums innbyggere gjennom årene.

Som lokalhistoriker er hans engasjement og gode kunnskap om kulturminner høyt verdsatt og benyttet, og han har også vært initiativtaker til flere livskraftige foreninger.

Sørum-Speilets utsendte besøker Leif i hans fine og praktiske bolig i Fagerliveien på Sørumsand, og ber han fortelle litt om seg selv:

- "Jeg ble født i 1924 i Hof kommune i Solør. Jeg har 9 søsken, og var den nest yngste. Vi bodde på gård, så gårdsdrift ble lært tidlig. Av søskenflokket er det i dag bare jeg og en yngre søster som lever. Men mange i familien har blitt gamle, mor og far ble begge nærmere 90 år, og også flere av søsknene mine, så vi er nok heldige med gode gener. Hukommelsen er fortsatt meget god, og det betyr utrolig mye. Noen kroppslige plager må en regne med, men det viktigste er jo at hodet fungerer, og at en har interesser og engasjement."

Utdanning Leif forteller videre at han gikk på Steinkjer landsgymnas, Jønsberg landbruksskole på Stange, og Statens småbrukslærerskole på Ås. I dag hører denne skolen inn under Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) på Ås. Under krigen gikk han også to år på Bjerkely kristelige folkehøgskole i Åsnes, hvor 8 av hans søsken også hadde gått. Leif har alltid hatt lett for realfag og matte, men syntes han trengte

mer kunnskap i norskfaget, så han berømmer spesielt den fremragende norsk-undervisningen på folkehøgskolen.

Etter endt utdanning i 1951, var hans første jobb i Telemark og Buskerud, hvor han holdt kurs rundt omkring i småbruker- og bondelag. Men så leste han en annonse der det ble søkt etter herredsagronom i Sørum. Han søkte, og fikk jobben, og siden har han blitt i bygda. Og det er vel ikke mange i Sørum som kjenner bygda mer inngående enn han.

Familien er viktig Det var et lykketreff for Leif å komme til Sørum, for det oppsto raskt søt musikk mellom han og Eva Bæreg, og i 1953 giftet de seg. Eva (f. 1933) kommer fra gården Bæregg, og er av gammel Sørum-slekt, så Leif har lært veldig mye av henne om den bygda han flyttet til. Eva har også vært usedvanlig dyktig med både håndarbeid, spesielt veving, og idrett. I friidrett løp hun i 1983 1500m på 5.56.1 og 3000m på 13.10.0, og i 1989 3000m på 14.13.7. Dette er av tidenes beste utendørsresultater i sin klasse.

Eva og Leif bygde seg hus i Lørenfallet, og de har tre barn, åtte barnebarn og fire oldebarn. Leif er veldig glad for sin store familie, der alle har god utdanning, har skikket seg utmerket, og bidrar godt i samfunnet. - "Jeg mener at grunnlaget for barnas utvikling skal legges av foreldrene i hjemmet, og jeg synes ikke at det skal være skolens oppgave å lære barna å oppføre seg."

Men i 1991 ble livet forandret for familien. Da ble Eva utsatt for en svært alvorlig sykkelulykke, som gjorde henne nesten blind og funksjonshemmet, og hun har siden for det meste vært på Sørum sykehjem. Leif kjøpte seg raskt leilighet i nærheten, og er daglig på besøk, og sørger for at Eva får sine viktige gåturer. Og hun har, tross sine handicap, i mange år fortsatt med veving av sine flotte, jevnt vevde filleryer.

Yrkesliv innen landbruket Leifs arbeidsliv har vært tilknyttet landbruket. Han var herredsagronom i Sørum i 25 år, og deretter fylkesagronom i Oslo og Akershus i 17 år. Der var han også stedfortredende fylkeslandbrukssjef. Arbeidsoppgavene var meget allsidige, med planlegging og utvikling av landbruksområder, rådgivning ang. investeringer, nydyrking, drenering og bakkeplanering, som var veldig aktuelt på den tiden. Det var mye besøk på gårdene rundt omkring, og Leif kjenner nok de fleste gårder i Sørum, og også i fylket. I dette arbeidet var det veldig nyttig med godt kjennskap til lokalhistorien. Han har også vært timelærer i landbruksfag på

framhaldsskolen i Sørumsand, og på vinterlandbruksskolen i Oslo. Og sensor i jord- og plantekultur på Hvam landbruksskole.

Initiativtaker og utmerkelser

Leif har alltid vært en meget aktiv kar, og tatt initiativ på mange områder. Han har bl.a. vært med og stiftet Sørumsand Rotary Klubb, Sørumsand Hagelag, og Pensjonistforeningen 1990 Sørumsand, og disse foreningene lever fortsatt i beste velgående. Han er nå sekretær i Pensjonistforeningen i Midtbygda, og mener den er viktig for sosialt fellesskap. Medlemmene møtes ofte til ulike aktiviteter, og gjerne en god middag og en hyggelig prat på Meierikroa i Lørenfallet.

Men politikk har Leif holdt seg utenfor, for som han sier: - "Det er best å være nøytral når man i sitt arbeid er i kontakt med så mange mennesker av forskjellig politisk oppfatning."

For sin store innsats på ulike områder har Leif fått mange utmerkelser:

- ✚ Æresmedlem i Sørumsand bondelag for stor faglig og dyktig innsats
  - ✚ Æresmedlem i Sørumsand idrettslag for sin innsats som planlegger og administrator
  - ✚ Æresmedlem i Blaker og Sørumsand Historielag
  - ✚ Romerike Historielags hederstegn for stor innsats for lokalhistorie
  - ✚ Sørumsand kommunes kulturpris i 1997 for sin innsats for kultursektoren
  - ✚ Kongens fortjenestemedalje i sølv i 2010 for sin store innsats for kultursektoren – etter innstilling fra Blaker og Sørumsand Historielag.
- Fortjenestemedaljen ble tildelt av ordfører Johnsen på en tilstelning på Sørumsand Misjonshus, og senere var det audiens på Slottet. Leif syntes det var en flott opplevelse å komme i audiens på Slottet, hvor Kongen og hans medarbeidere var så hyggelige å snakke med.

Blaker og Sørumsand Historielag

Leif var med og stiftet Sørumsand Historielag 17.1.1952, mens Blaker Historielag ble stiftet ca halvannet år senere - 8.11.1953. Leif var leder i Sørumsand Historielag i 1969, og han syntes ikke det var bra å ha to historielag i samme kommune. Han spurte da Odd Skullerud og Egil Foss i Blaker Historielag om ikke de to historielagene burde slå seg sammen. Deres respons var positiv, og på møte 27.4.1970 på Bingsfoss ungdomsskole ble det vedtatt å slå de to lagene sammen. Navnet ble Blaker og Sørumsand Historielag.

Leif har siden starten bidratt betydelig i historielaget, og vært både leder, kasserer og styremedlem. I hans tid overtok historielaget Vølneberg gamle skole, og begynte ombyggingen til skolemuseum. Bevaringen av Slora Mølle startet, og initiativ tatt til Natur- og kulturstien fra Bingsfoss til Hammeren. Han har vært pådriver for mange saker, som fortsatt er godt i gang: ✚ **Den kulturelle skolesekken**, utviklet i utmerket samarbeid med Kjersti Eggum, er fortsatt viktig. Dette er et tiltak for 4.klassingene i alle Sørums skoler. I starten tok Leif med opptil 60 elever om gangen på Bingsfoss-stranda, og fortalte dem om de kulturminner som finnes der. For hver skole ble det også laget en oversikt over kulturminner i deres nærhet.

Og den kulturelle skolesekken har blitt utvidet, slik at alle bygdas 4.klassinger på forsommeren har én dag med gammeldags skole på Vølneberg. Der er de også med på veving, gårdsdrift og hestekjøring, og dette er et populært tiltak for blide og interesserte barn.

Etter hvert har også 6. klassene i bygda adoptert et kulturminne hver, som de er med på å bevare i samarbeid med Fylkesmuséet i Akershus. Sørumsand skole har Valstad Café, Haugtun skole har gravhaugfeltet bak skolen, Sørumsand skole har Skjeabekken, Vesterskaun skole har Olavsgangen, og Frogner skole har Asbjørnsenstien.

✚ **Rusleturer**. Starten var i 1989, og Leif kan vel kalles rusleturenes "far" etter mer enn 20 år, og tre turer hver sommer! Det blir mange mil i skog og mark, med flere hundre turinteresserte som har lært mye om bygda. Leif er litt overrasket over hvor lite mange vet om sitt nærmiljø. Rusleturene er populære, og fortsetter nå med nye kjentmenn.

✚ **Kjenn din bygd-tur**. I 1986 var den første turen, og i over 20 år har Leif vært kunnskapsrik guide på buss-turen rundt omkring i bygda. Denne turen er en flott

måte å bli lokalkjent på, særlig for nyinnflyttede. Men også folk som har bodd her en stund, kan lære noe nytt. Aage Kleven har nå tatt over guideoppgavene.

Overgangen til "nye" Sørums kommuner gikk fint

Leif hadde vært i Sørums kommuner i 9 år, da Blaker og Sørums kommuner ble slått sammen i 1962. Det ble store arealmessige endringer i den "nye" Sørums kommune, for størrelsen på kommunen økte fra 108 km² til 209 km². Dyrket areal økte fra 42.000 til ca 62.000 dekar, produktivt skogareal økte fra 55.000 til 120.000 dekar, og antall gårdsbruk ble mer enn fordoblet - fra 165 til 365. Så det ble jo mye mer å gjøre for herredssagronomen, som skulle dekke hele bygda.

Men Leif sier: - "Jeg synes at sammenslåingen gikk veldig bra. I Blaker hadde de herredsgartner Leif Aasen, som også var jordstyresekretær, og han gjorde en meget god jobb. Vi hadde et fint samarbeid, så det hele gled nesten av seg selv. Jeg synes at kontakten med bøndene i Blaker var utmerket, og de var godt fornøyd med ny kompetanse innen landbrukssaker. I Blaker manglet det mye investering, drenering, bakkeplanering og nydyrking, så de var glad for å kunne rådføre seg med en som var utdannet for planlegging av dette."

Herredssagronomens kontor var først i kommunehuset på Nordli, men etter hvert som dette ble for lite, ble det kontor i Lensmannsgården i Lørenfallet - hos lensmann Gjetrang. Og senere ble det kontorer i rådhuset på Sørumsand. Den gang var det ikke så mange ansatte; herredssagronom, herredsgartner, tekniker og kontordame.

I dag er dette fagområdet betydelig utvidet, og annerledes organisert enn tidligere, med en stor stab. På Sørums kommunes nettsider står det at "Landbrukskontoret har ansvaret for å gjennomføre landbrukspolitikken på lokalt nivå. Oppgaven innebærer å påse at en rekke lover overholdes, hvor de viktigste er jordloven, konsesjonsloven og skogbruksloven. Mange statlige virkemidler administreres gjennom seksjonen, som en rekke tilskuddsordninger til både jordbrukere og skogeiere. Faglig veiledning og planlegging er sentralt overfor brukerne."

Hva synes du er spesielt fint å tenke på fra dine år som herredssagronom?

- "Jeg synes det er veldig artig å reise rundt i hele bygda, og se på gårdene, og hvordan terreng og landbruksområder har utviklet seg etter som årene har gått. Jeg har jo vært med på planlegging av mye av

dette. Sørums er også en meget bra jordbrukskommune, med godt jordsmonn, og det er viktig at det skapes gode levevilkår for bøndene her, så jorda kan tas vare på.

Og jeg synes at når man planlegger utbygging av nye boligfelt, så skal man ikke ta av den verdifulle landbruksjorda, men utnytte tomtearealene bedre, og heller bygge høyhus med mange leiligheter enn eneboliger."

Lillian Mobæk Foto: Odd Mobæk

SØRUM KOMMUNE 50 ÅR -

HVA HAR SKJEDD?

Aage V. Kleven har gjort et stort arbeid med å gå gjennom kommunens arkiver fra 1962 til 2011, og han har laget en grundig oversikt over ordførere, kommunestyre, og de viktigste sakene i deres perioder. Her oppsummeres de fire kommunestyreperiodene fra 1964 til 1979.

KOMMUNESTYREPERIODEN 1964 – 1967

Kommunevalget i 1961 skjedde på grunn av kommunesammenslutningen, og høsten 1963 ble det holdt et nytt valg av kommunestyremedlemmer. Denne gang ble kommunestyret valgt for 4 år.

Kommunestyret besto fortsatt av 33 representanter: **Det Norske Arbeiderparti:** Olaf Hellerud, Josef Amundsen, Einar Sørensen, Ingolf Hasle, Einar Hansen, Arne Helgestad, Harry Frantsen, Else Tollefsen, Nils Røseth, Øivind Bakstad, Jan Eriksen, Erling Eidsvold, Sofus Larsen, Jon Nordli, Helge Eriksen, Karl Haugli, Harald Tomter, Odd Olsen.

Senterpartiet: Jens Hovind, Arne K. Løfsgaard, William Bjørnvold, Kåre M. Ormstad, Sverre Bøe, Robert Johnsen, Karl Mads Berget, Hans Torkildsen, Einar Evensen, Arne Eid.

Høyre: Terje Askvig, Odd P. Halvorsen

Kristelig Folkeparti: Michael Oterholt, Hans Stenslet

Venstre: Sigurd Nordsveen.

Ordfører- og varaordførervalget ble en spennende og merkelig sak. Det ble fremmet 3 forskjellige lister:

Det norske Arbeiderparti med følgende navn:

1 og 2 Josef Amundsen, 3 og 4 Olaf Hellerud, 5 og 6 Nils Røseth, 7 og 8 Harald Tomter, 9 Helge Eriksen

Sørum Arbeiderlags liste med følgende navn:

1 - 5 Einar Sørensen, 6 - 9 Einar Hansen

Fellesliste for Høyre, Kristelig Folkeparti,

Senterpartiet og Venstre med følgende navn:

1 og 2 Jens Hovind, 3 og 4 A. K. Løfsgaard, 5 og 6 Arne Eid, 7 og 8 Hans Stenslet, 9 Odd P. Halvorsen

Valg av ordfører og varaordfører for 1964 – 1965:

Først ble det fattet vedtak om at Sørum Arbeiderlags liste ikke kunne godkjennes på grunn av bestemmelser i kommuneloven. Deretter ble det stemt over Arbeiderpartiets liste og felleslisten.

Representanten William Bjørnstad foreslo A. K. Løfsgaard. Representanten Harald Tomter foreslo Josef Amundsen. Ved skriftlig avstemning fikk A. K. Løfsgaard 15 stemmer og Josef Amundsen 13 stemmer. Det ble avgitt 5 blanke stemmer. Ved annen gangs skriftlig avstemning fikk A. K. Løfsgaard og Josef Amundsen 14 stemmer hver. Ved loddrekning ble Josef Amundsen valgt til ordfører.

Representanten Harald Tomter foreslo Olaf Hellerud som varaordfører. Representanten A. K. Løfsgaard foreslo Jens Hovind. Ved skriftlig avstemning fikk Olaf Hellerud 13 stemmer og Jens Hovind fikk 15 stemmer. Det var avgitt 5 blanke stemmesedler. Ved annen gangs skriftlig avstemning fikk Olaf Hellerud og Jens Hovind 14 stemmer hver. Ved loddrekning ble Jens Hovind valgt til varaordfører.

Representanten Ingolf Hasle fra Sørum Arbeiderlags liste forlangte en protokolltilførsel om at det ble protestert på at Sørum Arbeiderlags liste ble nektet godkjent, og det ble forlangt at det ble holdt et nytt konstituerende møte i Sørum nyvalgte herredsstyre.

Fra Kommunal- og Arbeidsdepartementet kom en «skrivelse» av 18. desember 1963 som sier at valget som ble gjennomført var ugyldig og påbød nytt valg. Representantene som ble valgt for perioden 1964-67 ble innkalt til nytt konstituerende møte. Denne gangen

forløp avstemningen greit. De samme listene med de samme forslagene ble lagt frem, men nå ble ingen forslag avvist.

Formannskapet:

Det Norske Arbeiderparti: Josef Amundsen, Olaf Hellerud, Nils Røseth, Harald Tomter

Felleslisten: Jens Hovind, A.K. Løfsgaard, Arne Eid, Hans Stenslet

Sørum Arbeiderlag: Einar Sørensen

Josef Amundsen ble valgt til ordfører med 18 stemmer. A.K. Løfsgaard fikk 15 stemmer.

Olaf Hellerud ble valgt til varaordfører med 18 stemmer. Jens Hovind fikk 15 stemmer.

Noen enkeltsaker:

✚ I juli 1964 ble Albert Senneruds eiendom ervervet for «utparsellering av byggetomter etter godkjent plan. Begrunnelsen var den store og etter hvert økende etterspørsel etter byggetomter i området rundt Sørumsand st.»

✚ I november 1964 vedtok kommunestyret enstemmig at den nye ungdomsskolen på Sørumsand skal hete Bingsfoss Ungdomsskole.

✚ Kommunestyret vedtar i desember 1964 at Sørum kommune skal delta i et interkommunalt andelslag, «Avløpsfelleskapet Nordre Øyeren» for den del av kommunen som sokner til Leirelva.

✚ Linjevalget for motorvegen gjennom Sørum hadde kommunestyret til behandling i april 1965. På strekningen Skedsmo grense-Gran var det prioritert bare en linje, som fra et jordbruksmessig synspunkt, var relativt gunstig. På strekningen Gran-Ullensaker grense forelå det to linjer, Vestre alternativ og Østre alternativ. Det Vestre alternativ ville gått over eiendommene Gran, Bjerke og Fløgstad. Dette alternativet ville medført store inngrep i blant annet disse eiendommene. Kommunestyret anbefalte enstemmig det Østre alternativet som krysser Trondheimsvegen like nord for vegen til Lindeberg st. og krysser jernbanen ca 1,5 km syd for Kløfta. Det er her motorvegen går i dag.

✚ I august 1965 ble «Sørumprisen» innstiftet for utdeling av kommunen til innvånere av Sørum kommune som har gjort en særdeles god innsats i idrettssektoren, i ungdomsarbeidet, i sang- og musikklivet eller på andre kulturelle områder.

Valg av ordfører og varaordfører for 1966 – 1967

Som ordfører ble foreslått Josef Amundsen og A.K. Løfsgaard. Amundsen fikk 18 stemmer og Løfsgaard

fikk 15 stemmer. Til varaordfører ble følgende foreslått: Olaf Hellerud, Einar Sørensen og Hans Stenslet. Ved første gangs avstemning fikk Hellerud 11 stemmer, Einar Sørensen 8 stemmer og Stenslet 13 stemmer. 1 stemme var avgitt på Henrik Hellerud. Ved annen gangs stemmegivning fikk Olaf Hellerud 13 stemmer, Einar Sørensen 5 stemmer og Hans Stenslet 15 stemmer. **Josef Amundsen ble valgt til ordfører og Hans Stenslet valgt til varaordfører.**

Noen enkeltsaker:

✚ Kommunens boligbyggingsprogram i 5-års-perioden 1966-70 ble behandlet i mars 1966. I rundskriv desember 1965 henstiller Kommunal- og Arbeidsdepartementet til kommunene å utarbeide et boligbyggingsprogram. Dette var noe nytt at kommunene skulle planlegge i 5-årsperspektiv.

✚ A/L Hølandsbanen søker i april 1966 Sørums kommune om bidrag til sin virksomhet. Formannskapet fant ikke å kunne anbefale søknaden. Kommunestyret vedtok enstemmig å sende saken til formannskapet til ny vurdering.

✚ I mai 1966 ble det vedtatt å utvide den kommunale renovasjonsordning i Sørums kommunale bemyndiget til å inngå kontrakt med Einar Sørensen om renovasjon. I samme møte ble det tilsatt tilsynsmenn for å komme i gang med gjennomføringen av den utvidede renovasjonsordningen.

✚ Innen skolesektoren ble det vedtatt å opprette samlingsstyrerstillinger i ungdomsskolen fra 1. juli 1966.

✚ Budsjettet for 1967 ble vedtatt med en utligningssum på 9,3 mill. kroner.

✚ I et brev til Sørums kommunestyre fra Mork og Fossum Velforening i januar 1967 etterlyses det fortgang med å få overtatt den nedlagte jernbanestrekning fra Kvevli til Fossum, og få den utbedret til en brukbar gjennomgangsveg. Velforeningene forteller at det er stor trafikk på vegen som er i en elendig forfatning. Kommunestyret vedtar enstemmig å beklage at det 6,5 år etter at jernbanedriften er lagt ned, ennå ikke er truffet noen avgjørelse med hensyn til overlevering til av banens områder til kommunen. Kommunen vil henstille til fylkesmannen å ta saken opp med statsbanene for å komme fram til en endelig ordning.

✚ Kommunestyret vedtok enstemmig å vedstå seg sitt vedtak om å delta i Stiftelsen av Avløps-sambandet Nordre Øyeren (ANØ).

✚ I august 1967 vedtar kommunestyret at kommunens eiendom Moenga på Lindeberg stilles til

gratis disposisjon for Akershus krets av Nasjonalforeningen for Folkehelsen for bygging av et pleiehjem for senile pasienter.

✚ Finn Knutsen tilsatt som kontorsjef.

✚ I budsjettet for 1967 ble det i ordførerens kommentar omtalt opprettelse av stilling som formannskapssekretær. I oktober ble Hans Stenslet tilsatt i denne stillingen.

KOMMUNESTYREPERIODEN 1968 – 1971

33 representanter, fordelt slik:

Det Norske Arbeiderpartiet: Georg Hermann, Halvdan Fossum, Kjell Michalsen, Olav Aannestad, Jonas Sandem, Jens Wold, Helge Gundersen, Johan Bergerud, Hanna Hellerud, Eva Heggedal, Einar Hauge, Jenny Svendsen, Harald Tomter, Ivar Feby, Edmund Eriksen, Ernst Martinsen, Jan Kalvik.

Senterpartiet: Karl Mads Berget, Marit Holm, Kristen Hogseth, Gunvor Lystade, A. K. Løfsgaard, Jens Hovind, Kaare Hogseth, Audun Gimmedstad, Egil Foss, Roald Tønnes. **Høyre:** Terje Askvig, Eivind Kopperud.

Kristelig Folkeparti: Michael Oterholt, Jens Johansen
Venstre: Sigurd Nordsveen.

Demokratenes upolitiske liste: Einar Sørensen.

Formannskapet (9 representanter)

Arbeiderpartiet: Edmund Eriksen, Georg Hermann, Halvdan Fossum, Harald Tomter, Hanna Hellerud.

Felleslisten: Jens Hovind (Sp), Arne K. Løfsgaard (Sp), Kristen Hogseth (Sp), Terje Askvig (H)

Valg av ordfører og varaordfører for 1968 – 1969:

Representanten Halvdan Fossum foreslo Edmund Eriksen. Representanten A. K. Løfsgaard foreslo Jens Hovind. **Edmund Eriksen ble valgt til ordfører** med 18 stemmer. Jens Hovind fikk 14 stemmer. 1 stemme var

blank. Representanten Halvdan Fossum foreslo Georg Hermann som varaordfører. Representanten Jens Hovind foreslo A. K. Løfsgaard. **Georg Hermann ble valgt til varaordfører** med 18 stemmer. A. K. Løfsgaard fikk 14 stemmer. 1 stemme var blank.

Noen enkeltsaker:

✚ Ordfører Eriksen søker permisjon fra sin stilling som vaktmester. I desember 1968 fremmer representanten Feby forslag om at ordfører-godtgjørelsen settes til kr 40.000,00. Representanten Løfsgaard framsatte forslag om at avstemningen skulle skje ved navneopprop. Febys forslag ble vedtatt med 17 mot 15 stemmer. Mindretallet anket saken inn for Kongen til avgjørelse. I anken står det blant annet: « En finner at det ikke er behov for ordfører i helårs-stilling....». I en kongelig resolusjon den 10. april 1969 ble kommunestyrets vedtak om ordføregodtgjørelsen forkastet. I brevet fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus som ble sendt som vedlegg til den Kongelige resolusjonen skriver kst fylkesmann Petter Koren at «det ville få uanede konsekvenser om en kommune i Sørums størrelse og struktur skulle få godkjent ordfører i heldags-stilling som formodentlig eneste kommune i landet ved siden av Oslo og Bergen». Kommunestyret vedtok å gi Eriksen permisjon fra vaktmesterstillingen ved Bingsfoss Ungdomsskole med lønn.

✚ I desember 1969 ble romprogrammet til nye Fjuk skole vedtatt.

✚ I samme møte vedtok kommunestyret å overdra vederlagsfritt et omsøkt tomteareal ved Hellne «til den interkommunale eksternatskole for evneveike i Østre Romerike Skolepsykologdistrikt.» I ettertid ble skolens navn Skåningsrud skole- og ressurs-senter som Nes, Aurskog-Høland og Sørum kommuner driver sammen.

✚ Også i desember i 1969 vedtar kommunestyret å utvide sitt medlemskap i ANØ til å omfatte den del av kommunen som ligger vest for Glomma.

Valg av ordfører og varaordfører for 1970 - 1971:

Representanten Tomter foreslo gjenvalg på Edmund Eriksen som ordfører. Representanten Berget foreslo A. K. Løfsgaard. Ved skriftlig avstemning ble **Edmund Eriksen valgt som ordfører** med 18 stemmer. A. K. Løfsgaard fikk 14 stemmer.

Representanten Tomter foreslo gjenvalg på Georg Hermann som varaordfører. Representanten

Kopperud foreslo Terje Askvig. **Georg Hermann ble valgt som varaordfører** med 17 stemmer. Terje Askvig fikk 15 stemmer.

Noen enkeltsaker:

✚ Første gang stedsvalg for kommunens administrasjonsbygg var oppe til behandling var i februar 1970. 22 stemte for Sørumsand, 9 for Nordli.

✚ Blaker sogn i Aurskog prestegjeld ble i februar 1970 vedtatt overført til Sørum prestegjeld.

✚ I mars 1970 vedtar kommunestyret en innstilling fra administrasjonssjefene i Lørenskog, Fet, Nittedal, Sørum, Rælingen og Skedsmo kommuner om å etablere et felles kommunalt vannverk i form av et andelslag. Glomma ble foreslått som hovedvannkilde for et vannforsyningsanlegg for Nedre Romerike.

✚ Kommunestyret godkjenner i mars 1970 planer og tegninger for Fjuk skole. Fjuk skole og spesialskolene i Østre Romerike (Skåningsrud) er tegnet og planlagt som ett anlegg.

✚ I samme møtet ble det vedtatt å bygge ny Vesterskaun skole ved Vilberg-krysset.

✚ Kommunestyret vedtar i oktober 1970 at det nye administrasjonsbygget for kommunen «oppføres på den tomten som i sentrumsplanen er regulert til dette formål». Det er her rådhuset ligger i dag.

✚ I november 1970 vedtar kommunestyret stiftelsesprotokoll og vedtekter for Nedre Romerike Vannverk.

✚ 28. januar 1971 vedtok kommunestyret boligbyggingsprogram for 1971 – 1975. I dette programmet ligger vedtak om utbygging av «Varsjøbyen» på brutto 1000 dekar, herav til bolig 760 dekar. Direktør Ragnar Blesvik har fått konsesjon på ervervelse av dette areal til boligbygging. Han har inngått forpliktende samarbeid om utbyggingen med A/S Moelven Brug. Det tas sikte på at 200 boliger skal være ferdige i 1973, 400 boliger i 1974 og 400 boliger i 1975.

✚ Planlagte kommunale utbygginger var Skoglundfeltet, Sennerudfeltet, Hogsetheltet, Valtomtene, Ihleeiendommen, Blaker sentrum, Aalgaardshagen. Planlagte private utbygginger var Sørumsand Verksted, Sennerud II og Varsjøen.

✚ Budsjetten for 1972 lød på 33.2 mill. kroner.

✚ I desember 1971 vedtar kommunestyret å kjøpe tomt til Melvold ungdomsskole av Alfred Berger, Melvold Gård.

KOMMUNESTYREPERIODEN 1972 – 1975

33 representanter, fordelt slik:

Det Norske Arbeiderparti: Edmund Eriksen, Helge Gundersen, Henrik Hellerud, Ivar Feby, Jan Kalvik, Karl Haugli, Johan Bergerud, Jorunn Aamodt, Ragnhild Martinsen, Inger Hagen, Inga Jentoftsen, Einar Hauge, Olav Aannestad, Arne Helgestad, Amund Amundsen, Jonas Sandem.

Senterpartiet: Alv Bjerkem, Haldog Brændjord, Kåre M. Ormstad, Else Ouren Otnes, Egil Foss, Karin Toreid, Inger Marie Brattebø, Gisken Aalling, Jofrid Torkildsen, Ingrid Mjønerud.

Høyre: Nora Kongsvik, Terje Askvig.

Kristelig Folkeparti: Bodil Stenslet, Herdis Oterholt.

Venstresosialistisk enhetsliste: Tore Bråthen, Sigmund Borgersen.

Venstre: Kari Stensaker

Formannskapet:

Fellesliste Arbeiderpartiet og Venstresosialistisk enhetsliste: Edmund Eriksen (Ap), Henrik Hellerud (Ap), Arne Helgestad (Ap), Johan Bergerud (Ap), Tore Bråthen (V.sos.enhetsliste).

Fellesliste Senterpartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti: Kåre M. Ormstad (Sp), Egil Foss (Sp), Haldog Brændjord (Sp) og Terje Askvig (H).

Valg av ordfører og varaordfører for 1972 – 1973:

Representanten Foss satte fram forslag på Kåre M. Ormstad som ordfører. Representanten Henrik Hellerud satte fram forslag på Edmund Eriksen. **Edmund Eriksen ble valgt til ordfører** med 18 stemmer. Kåre M. Ormstad fikk 15 stemmer. Representanten Feby foreslo H. Hellerud som varaordfører. Representanten Ormstad foreslo Egil Foss. **Henrik Hellerud ble valgt til varaordfører** med 18 stemmer. Egil Foss fikk 15 stemmer.

Noen enkeltsaker:

- ✚ I april 1972 vedtar kommunestyret utvidet romprogram for Melvold ungdomsskole. I dette vedtaket ble det tatt et forbehold om at hvis Varsjøutbyggingen ikke blir noen realitet, må planen for Melvold ungdomsskole omarbeides.
- ✚ Kommunestyret forkaster i desember 1972 et forslag om å utvide det foreslåtte svømme-bassenget i Melvold ungdomsskole fra 10,5m x 12,5m til 10,5m x 25m.
- ✚ I 1973 fikk kommunen tillatelse fra Statens bygge- og eiendomsdirektorat til å bygge et kloakkrenseanlegg på Statens grunn ved Sorenskrivergården. Direktoratet tok et forbehold om at Sørums kommune forplikter seg til å utvide/forstørre luftrenseanlegget ved eventuelle klager over generende lukt fra anlegget. Etter spørsmål fra kommunen om spørsmålet om «generende lukt» kan avgjøres av en utenforstående instans, skriver direktoratet at de kan akseptere det stedlige helseråd som voldgiftsnemnd ved eventuelle klager på generende lukt fra anlegget. I september 1973 vedtar kommunestyret at hvis helserådet vurderer at det er generende lukt fra renseanlegget, vil kommunen foreta seg nødvendige utbedringer.
- ✚ I oktober 1973 vedtar kommunestyret at Melvold ungdomsskole skal bygges i 2 trinn.

Valg av ordfører og varaordfører for 1974-1975:

Representanten Feby foreslo gjenvalg på Edmund Eriksen som ordfører. Representanten Foss foreslo Kåre M. Ormstad. **Edmund Eriksen ble valgt som ordfører** med 19 stemmer. Ormstad fikk 13 stemmer. Representanten Feby foreslo gjenvalg på Henrik Hellerud som varaordfører. Representanten Ormstad foreslo Egil Foss. **Henrik Hellerud ble valgt som varaordfører** med 19 stemmer. Foss fikk 13 stemmer.

Noen enkeltsaker:

- ✚ I mars 1974 behandler kommunestyret boligprogrammet 1974-78. Til denne behandlingen følger et brev fra Miljødepartementet av 24. sept. 1973. I dette brevet uttrykker departementet bekymring for utbygging av Varsjøområdet, fordi det ligger isolert. Departementet uttrykker ytterligere skepsis til utbyggingen i og med at det også foreligger en reguleringsplan for Harkerud i Aurskog-Høland. En utbygging av Varsjøområdet og Harkerud representerer en befolkningsøkning på ca 7.500 personer. Departementet mener at kommunen bør

vente med å ta stilling til den foreliggende reguleringsplan.

✚ Kommunestyret sier i sin behandling at i planperioden vil kommunen få et tomteunderskudd på ca 46%, og det bes om at «Sørum kommune må få arbeidsro. En kan ikke ha en sak av slike dimensjoner liggende uavgjort med all den usikkerhet dette innebærer for vår planlegging og disponering.»

Kommunestyret ber Miljøverndepartementet om en «klar avgjørelse i Varsjøsaken.»

✚ 24. april 1974 hadde Sørum kommunestyre møte i Sørum rådhus for første gang. Nordli var nedlagt som kommuneadministrasjon. De to første møtene dette året ble holdt på Bingsfoss ungdomsskole.

✚ Under det første møtet i Sørum rådhus vedtok kommunestyret enstemmig røykeforbud i kommunestyresalen og at «talerstolen generelt skal nyttes ved saksinnlegg.»

✚ Miljøverndepartementet ber i et brev av 26. mars 1974 om at Sørum kommune vurderer utbyggingsmulighetene ved Sørumsand i stedet for en utbygging av Varsjøbyen. Kommunestyret var positiv til denne henvendelsen, og viser til at det i generalplanutkastet er avsatt områder ved Sørumsand, Rånåsfoss og Frognerområdet.

✚ I april 1975 ble det vedtatt at antall representanter i kommunestyret økes fra 33 til 35 fra 1. januar 1975.

✚ I mai 1975 innvilger kommunestyret en søknad fra Akershus Elektrisitetsverk om utbyggings- og ekspropriasjonstillatelse for Bingsfoss kraftverk. I dette vedtaket ligger også bygging av nye bruer.

✚ Juni 1975 vedtok kommunestyret boligprogram 1975 – 1979 og videreføring av programmet til og med 1984 på følgende steder: Hogseth, Sennerud II, Orderud I, Orderud II, Rånåsfoss, Sørumsand, Lundermoen, Frogner, Lørenfallet. Nå er Varsjøbyen fjernet fra boligprogrammet.

✚ Sørumsand barnehage ble åpnet 1. august i 1975.

✚ September 1975 vedtok kommunestyret ikke å innkreve eiendomsskatt.

✚ Vedtak om kommunalt tomteselskap ble fattet i kommunestyret den 5. november og 11. desember 1975. Dette ble A/S Sørum Tomteselskap som inngikk forretningsføreravtale med NBBL v/ Tomtekontoret.

KOMMUNESTYREPERIODEN 1976 - 1979

Valget i 1975. 35 representanter, fordelt slik:

Det norske Arbeiderparti: Harold Buer, Stener Halvorsen, Ivar Feby, Inger Hagen, Henrik Hellerud, Eva Behringer, Ernst Martinsen, Arve Martinsen, Bjørn Fyen, Grethe Brekke, Helge Eriksen, Svein Mjøen, Harald Bjørk, Åge Emilsen, Jan Engebretsen, Arthur Svendsson

Høyre: Einar Rundgren, Erna Askvig, Tore Njaa, Harald Slemdal

Senterpartiet: A. K. Løfsgaard, Egil Foss, Kåre Hogseth, Einar Evensen, Per Ståle Tjemtland, Andreas Svardal, Tore Gresaker, Svein Erik Johansen, Kåre M. Ormstad, Oddvar Jensen, Kolbjørn Brekke

Kristelig Folkeparti: Øyvind Berger, John Arne Opsahl
Sosialistisk Venstreparti: Åse Aam, Bjørg Rosmo.

Formannskapet. 9 representanter.

Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis liste: Ivar Feby, Henrik Hellerud, Stener Halvorsen, Åse Aam, Eva Behringer. *Fellesliste Senterpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:* A.K. Løfsgaard, Egil Foss, Einar Rundgren, Tore Gresaker.

Valg av ordfører og varaordfører for 1976 – 1977:

Representanten H. Hellerud foreslo Ivar Feby som ordfører. Representanten Einar Evensen foreslo A. K. Løfsgaard. **Ivar Feby ble valgt til ordfører** med 18 stemmer. A. K. Løfsgaard fikk 15 stemmer. 2 stemmer var blanke. Representanten Mjøen foreslo Henrik Hellerud som varaordfører. Representanten A. K. Løfsgaard foreslo Egil Foss. **Henrik Hellerud ble valgt til varaordfører** med 18 stemmer. Foss fikk 17 stemmer.

Noen enkeltsaker:

- ✚ I januar 1976 legger kontorsjef Knutsen frem et sakssammendrag for det nyvalgte kommunestyret om Varsjøplanen. Det nye kommunestyret vedtar å betrakte Varsjøsakene som henlagt.
- ✚ I februar 1976 vedtok kommunestyret å tilsette ordføreren på heltid i lønnstrinn 21 og at Sørum kommune betaler arbeidsgivers andel til pensjonskassen (Statens pensjonskasse).
- ✚ I februar 1976 besluttet kommunestyret å overføre følgende utbyggingsfelt til A/S Sørum Tomteselskap: Hogsetfeltet, Orderud, Sennerud III, Lundermoen, Frogner. Tomteselskapet overtok byggefeltet i Lørenfallet senere.
- ✚ I oktober 1976 gir kommunen kommunal garanti til A/S Sørum Tomteselskap på kr 1.500.000 i Blaker sparebank for utbygging av Hogsetfeltet.
- ✚ Nordli barnehage ble tatt i bruk 1. februar 1977.
- ✚ Mars 1977 vedtok kommunestyret å bygge ut Frognerfeltet.
- ✚ Mai 1977 vedtok kommunestyret å gi «nødvendig byggeklar tomt på Sørumsand av eiendommen som kommunen har ervervet av Olga Sennerud.» Det er Akershus fylkeskommune som planla å bygge et nytt sykehjem på 54 plasser. Sørum kommune var forpliktet til å skaffe en akseptabel tomt.

Valg av ordfører og varaordfører for 1978 - 1979:

Rep. Halvorsen foreslo gjenvalg på Ivar Feby. Rep. Evensen foreslo A. K. Løfsgaard. **Ivar Feby ble valgt til ordfører** med 18 stemmer. Løfsgaard fikk 16 stemmer. 1 stemme var blank. Rep. Halvorsen foreslo gjenvalg på Henrik Hellerud. Sæther foreslo Egil Foss. **Henrik Hellerud ble valgt til varaordfører** med 18 stemmer. Egil Foss fikk 17 stemmer.

Noen enkeltsaker:

- ✚ Juni 1978 ble planene for Melvold ungdomsskole, inkl. 10,5 m x 25 m stort svømmebasseng, vedtatt.
- ✚ I samme møtet ble Kjellerup kommune i Danmark Sørums vennskapskommune.
- ✚ I november 1979 vedtas det bygging av eldre-senteret på Sørumsand.
- ✚ I 1978 ble det avholdt julebord for kommunestyret og sentraladministrasjonen. I ettertid ble det mye bråk rundt dette julebordet. Til og med riksavisene omtalte

«julebordet i Sørum». I desember 1979 vedtok kommunestyret hvordan «avslutningstilstelningen» for det sittende kommunestyret med ektefelle/ledsager skulle skje. Det ble vedtatt at hver av gjestene skulle få «1 glass sherry, 1 glass alkoholfri, 2 glass aqvavit, 1 glass avec og 1 longdrink hver». Maten var koldtbord.

Aage V. Kleven

I denne serien om kommunen blir det to artikler til.

OLSOK-FEIRING PÅ VØLNEBERG

Blaker og Sørum Historielag og Sørum Bygdekvinnelag inviterte til tradisjonell feiring på Vølneberg gamle skole søndag 29. juli.

Utsikten over Romerikssletta viste seg fra sin beste side, og de rundt 70 fremmøtte kunne sitte ute på tunet og kose seg med rømmegrøt og gode kaker.

Den store skolebygningen har fått nylagt tak i løpet av sommeren, med oppmurte piper og nye takrenner. Vølneberg Vel har stått for arbeidene, som sikrer bygningen i mange år fremover. Blaker og Sørum Historielag er stolt av den eldste skolebygningen vår på Vølneberg, og av samlingen av gamle jordbruks-redsaker som vises frem i uthuset.

Bygdekvinnelaget sto for servering av rømmegrøt, gode kaker, kaffe og annen drikke. Og noen grilltet sin egen grillmat på de varme grillene på tunet.

Øyvind Straume, kulturformidler og tidligere skolesjef i Ullensaker, underholdt, forsamlingen med artige dikt inne i den store skolebygningen. Han deklamerte glitrende, og hans diktbidrag med tittelen "Fra Wessel til Wildenvey og kanskje enda lenger" vakte stor muntherhet, og kanskje også litt ettertanke.

Til slutt var det allsang av et sangvillig publikum, under kyndig ledelse av Kjellrun Ulven Woxen, leder i Sørum Bygdekvinnelag.

Lillian Mobæk Foto: Kåre A. Bøhler

PÅ TUR TIL FARSHATTEN

Torsdag 9. august var det 25 entusiastiske turgåere som hadde møtt fram ved transformatorstasjonen innerst i Tretjerdalsvegen. Haakon Sandbraaten skulle føre oss til bygdeborgen Farshatten på grensa mot Skedsmo.

Sjøl om vi hadde et usedvanlig godt vær denne kvelden, merket vi snart at det har regnet mye i sommer. Stien var tidvis sugende våt, og søla skvatt oppover buksebeina på de fleste. Verre var det at det tidlig ble det som kalles "strek i feltet". Haakon hadde sin fulle hyre med å gjete "kongens harer", og en må undre seg over hva en gjorde før en fikk mobiltelefon til hjelp. Og om sannheten først skal fram, var det ikke stort mer enn halvparten av turdeltakerne som nådde målet – bygdeborgen Farshatten.

Forrige gang historielaget arrangerte tur til Farshatten var 23. mai 2002 med Dag Nordsveen som turleder. Men da valgte man å gå opp den korteste veien fra Stampetjern i Skedsmo. Denne gangen skulle vi som rimelig kan være gå gjennom Sørumsøra for å komme dit, understreket lagets leder, Dag Winding-Sørensen ved starten. Siden verken han eller plan- og utviklingssjef Inger Kronen Tveranger var blant dem som nådde fram til Farshatten denne kvelden, vil det trolig ikke bli vanskelig for de to å bli enige om at det kreves bedre skilting av turstiene i Sørumsøra.

For oss som møysommelig tok oss fram til bygdeborgen, var nok den siste etappen den verste. Stormen natt til annen juledag, populært kalt Dagmar, hadde herjet med skogen, slik at den opprinnelige stien opp til bygdeborgen ikke var farbar. Den steinrøysa vi passerte har utvilsomt vært de murene som skulle beskytte atkomsten til bygdeborgen fra den eneste siden den var mulig å innta. På de andre tre stedene gikk et stup rett ned på opptil 80 meter som gjorde det umulig å innta området. At Dagmar hadde sørget for at det var ytterligere vanskeligheter med å ta seg inn, ville sikkert de innbyggerne som i sin tid søkte tilflukt her satt pris på. For å lette atkomsten til dette viktige kulturminnet burde det imidlertid i dag ryddes her.

Farshatten er bare en av flere hundre bygdeborger vi finner i det sørlige Norge og så langt nord som til Harstad. I Sverige er det registrert ca. 1000 bygdeborger. De fleste er bygget i den perioden som i europeisk historie kalles folkevandringstida fra ca. 200 til ca. 600.

Når vi omsider har kommet oss opp på Farshatten, passer Oluf Ryghs beskrivelse av en typisk bygdeborg fra 1882 utmerket: En primitiv besetning på steder

som er lette å forsvare fra naturens side. Et midlertidig tilfluktssted med en mur uten kalk eller annet bindemiddel. Haakon Shetelig framsatte imidlertid i 1925 en teori om at bygdeborgene ikke var tilfluktsborger, men befestninger med strategisk beliggenhet. Og at deres plassering er knyttet til ferdsselsårer.

Det er denne teorien Dagfinn Skre i sin doktorgradsavhandling "Herredømmet – Bosetning og besittelse på Romerike 200 – 1350 e. Kr." fra 1996 bygger videre på. Han mener bygdeborgene hadde en ren militærstrategisk funksjon, og ikke var et sted befolkningen søkte tilflukt. Farshatten behandler han sammen med bygdeborgene Rudskulen og Skansen i Skedsmo, eller Akrar, som han bruker som samtidig betegnelse på området. Han mener Rudskulen må ha hatt en tilknytning til garden Borgen i Skedsmo, og at Skansen hadde en tilsvarende tilknytning til Asak i Skedsmo. Farshatten, som er den største av de tre, mente han hadde en tilknytning til gardene Gauteid (Frogner) i nordvest og Skaun (Sørumsøra) i nordøst. I den sørlige delen av disse bygdene fantes det flere store garder i en avstand på 3 – 7 kilometer fra borgen, som han mente kunne bemannes med 60 – 70 mann.

På hjemturen fra Farshatten fant vi en sti som førte oss forbi dammen til Østre Frogners vannverk. Den myteomspundne røverhula fant vi imidlertid ikke. Likevel må oppsummeringen være: En fin tur som også ga god mosjon. Det var nok flere enn meg som var "våt i skjorta" da vi satte oss i bilen igjen.

Takk til historielaget og Haakon Sandbraaten!

Svein Sandnes

TUR TIL FYHRI-HYTTA

Svein Sandnes har skrevet en interessant beretning om turen til Fyhri-hytta: «*Fyhri jaktlags historie er presentert både i Sørumsøra-Speilet og på nett tidligere.*

Torsdag 16. august kunne 25 interesserte turdeltakere få en repetisjon av to av forfatterne, Jan Ole Dahl og Trygve Sæther. Frammøte for rusleturen var på Vølneberg skole. » Les hele artikkelen på nettsidene.

'KJENN DIN BYGD'- BUSSTUR

I fint vær **lørdag 8. september** gikk årets 'Kjenn din bygd'-tur gjennom Sørumsøra, med Aage Kleven som kunnskapsrik guide for de 31 deltagerne. Turen startet fra Sørumsand, gikk over Lystad til Mork, Fjuk, Bøhs sag, Slora Mølle, deretter Blaker Skanse, Vølneberg, så til Frogner, Arteid, Knatten, Lørenfallet, Bingen lenser, og Urskog-Hølandsbanen. Les omtale på nettsidene.

NOEN HISTORISKE GLIMT FRA KVEVLI-KROKEN

Stedet Kvevli ligger sør i Blaker, mellom Mork og Skugstad. Det består av flere gårder, mindre bruk og plasser, og til sammen utgjorde dette i gamle dager ei grend med mye liv og virksomhet.

Her skal jeg nå fortelle litt om hvordan det var på Kvevli og området rundt i vår nære fortid, det vi kaller «gamle dager». Det vil først og fremst handle om første halvdel av 1900-tallet. Noe historie lenger bakover i tid vil også bli tatt med. Jeg begrenser meg til det området som stammer fra de to Kvevli-gårdene, Kvevli store og Kvevli lille, men vil kanskje bevege meg over yttergrensene der det er naturlig. Det jeg forteller, bygger delvis på ting jeg har lest, hva jeg har hørt fortalt, og det jeg selv har opplevd i de åra jeg har bodd her.

Selvforsynt Det er interessant å legge merke til at for hundre år siden var folk i denne lille grenda selvforsynt med nesten alt de behøvde i det daglige. Så å si all mat de trengte, ble produsert her, og slik var det jo før i tiden. Det var jorda som var selve livsgrunnlaget på Kvevli også, og det var ikke bare på de større gårdene folk dyrket jord og hadde husdyr. De fleste hadde en åkerlapp, og noe til beite. Men i grenda fantes det dessuten folk som behersket mange slags yrker og håndverk, og folk hadde gjensidig nytte av hverandre. Her kommer jeg til å ta spesielt for meg det som var av virksomheter i tillegg til arbeidet med jord, skog og dyr. Her vil jeg også komme inn på sosiale aktiviteter av forskjellig slag.

Først et tilbakeblikk i historien: Opprinnelig var det altså to gårder, **Kvevli store** og **Kvevli lille**, som i dagligtale kalles Vesle-Kvevli. Det er kjent at det ble drevet jordbruk her før Svartedauden kom i 1350. Det gamle navnet «Kveflvin» kan tyde på at gårdene ble ryddet allerede i jernalderen. Betydningen av den første stavelsen er ukjent, men endelsen «vin», som betyr «åpen slette», finnes i mange norske gårdsnavn fra denne tiden. Etter pestens herjinger ble gårdene

liggende øde en tid, men 100-150 år senere var de tatt i bruk igjen.

Kvevli lille har nok nesten alltid vært selveierbruk, og har opprettholdt sitt areal udelt. Det eneste som er skilt fra, er Kvevli mølle og området rundt, dessuten noen hustomter og litt skog.

Kvevli store kom derimot tidlig med i det store Nesøygodset, under Nesøen i Asker, og var leilendingsbruk fram til 1754, da gården ble kjøpe opp av brukerne. Vi må anta at oppdelingen begynte etter at gården ble selveierbruk. Da gikk deler av gården til familie-medlemmer eller ble solgt til fremmede. Den gangen var det å eie noe jord og litt skog selve livsgrunnlaget for de fleste.

Gjennom tidene har Kvevli store blitt delt opp og slått sammen igjen. Gården jeg bor på, ble før kalt «Veststun» (den vestre stua), og er en del av Kvevli store. Vi har også «Øststun» (den østre stua) og «Arstun» (den andre stua), som kommer fra Kvevli store opprinnelig.

Noen gårder og plasser er blitt borte, slik at bare navnet er igjen. Et jorde hjemme ble kalt «Nystufløtten». Her har det blitt gravd opp masse stein etter huspilarer, og det er ingen tvil om at her lå «Nystua» en gang. Navn på plasser som er nevnt i bygdeboka or Aurskog og Blaker, er: Sletta, Innleggen, Nyhus, Lia, Sørli, Fossen, Sannerud, Ihlebekk og Løkka. Alle disse plassene har vært bebygde en gang, men i dag er det ingen synlige rester etter hus her.

Løkka ble bygd opp i 1900. Etter at Tertitten kom, ble et jorde tilhørende Veststun Kvevli delt, og et område på 5-6 dekar ble solgt til Anders Olsen Løkka og kona Maren. De drev plassen i 40 år. Anders kom fra Braaten, et sted vi kommer tilbake til senere. Han var gårdskar på Veststun i mange år. Ettersom han og Maren ikke hadde noen etterkommere, gikk plassen tilbake til gården.

Maren og Anders Løkka med Albert Hovind mellom seg. Ca.1936. (Privat eie)

Jeg husker også at det stod et uthus i Ihlebekk, Ihlebekklåven, som vi sa. Her bodde det i andre halvdel av 1800-tallet en familie som tok Ihlebekk som slektsnavn. En dag i 1890 gikk mannen i huset, som het Ole, ned til Kvevli lille og fortalte at det var kommet

enda en unge hjemme hos ham. Det ble prat om hva den lille skulle hete. Mormora mi, som bodde på Kvevli lille i unge år, sa at ettersom dette var den syvende ungen, fikk de kalle ham Syver. Og slik ble det.

Syver arbeidet i en årrekke på Tertittlinja og ble baneformann på strekningen Sørumsand- Kvevli. Som pensjonist arbeidet han lenge som gårdskar på Sætra ved Fossum. En av hans oppgaver var å være «såkar», han var den siste på gården som sådde kornet med hest, før traktoren overtok. Syver og kona Jenny fikk mange barn og har etterlatt seg en stor slekt.

Nebbenes har jeg ikke nevnt til nå. Den gården ligger lengst nord-vest og hører også med når Kvevli historie skal fortelles. Den hørte med til «gar'n» som de gamle sa. De brukte ofte det uttrykket. Et eksempel: Hvis alle gårdene eide et redskap sammen, sa de at dette hørte til «gar'n». Men det kunne også ha en annen betydning: «Je trefte'n på Kvevligar'n» betydde at de hadde møttes på Vesle-Kvevli, og ingen andre steder.

Sagbruk ved Åa Nå skal jeg først ta for meg litt riktig gammel historie, og begynner i nordenden av grenda, ved Åa. Ved fossen, nedenfor der brua er i dag, var det to sagbruk på 1600-tallet, ett på hver side av elva. Kvevli hadde sin sag, og Skugstad hadde sin. I gamle dokumenter er det nevnt at det i 1686 ble skåret 1000 tylfter bord ved Kvevli sag. Etter hvert ble det restriksjoner på sagbruksdriften, så sagene lå nede helt til 1833. Da ble det startet opp på nytt med eiere fra begge sider av Åa, og denne saga var i drift noen år framover.

Kvernbruk har eksistert fra 1600-tallet og fram til vår tid. Skugstad og Kvevli hadde hver sin kvern (mølle) til å begynne med, men på slutten av 1800-tallet var det mølle bare på Kvevli-siden av elva. Den tilhørte Kvevli lille og Arstun Kvevli fram til 1927. Da ble den solgt til O.P. Olsen. Det var han som drev mølla under krigen, og det var en fordel for Kvevli-bøndene.

Under okkupasjonen var det jo mange tyskere her, og de skulle også ha mat. Så noe mel måtte alltid gå til tyskerne, og det var ofte kontroll ved møllene for å se etter at melet ble tatt av, slik det skulle. Ettersom Olsen hadde et godt forhold til styresmaktene den gangen, var det sjelden eller aldri kontroll ved Kvevli mølle. De regnet med at han fulgte reglene, men det gjorde han slett ikke alltid! Han var raus, og lot ofte folk få male mer enn de hadde tillatelse til.

Siden ble Kr. Killingmo eier. Mølla var i drift til den brant ned sist på 50-tallet.

Strømproduksjon På Kvevli hadde de glede av mølla av flere årsaker; her ble nemlig produsert strøm som bl.a. ble levert til noen av Kvevli-gårdene i åra før Rånåsfoss kraftverk kom i drift i 1922. Så flere av gårdene hadde elektrisitet helt fra 1916. Av annen virksomhet her nede ved elva, kan nevnes at i 1860 og 70-åra var det både garveri og farveri her. Begge disse virksomhetene krever jo tilgang på vann.

Bakeriet på Saghaugen Før vi forlater elva, stikker vi som snarest over på andre sida, til Saghaugen. Her bodde Ole og Louise Lund i tida rundt århundreskiftet. Ole var fra Nes. Han drev som baker i et hus som stod ved Tertittlinja like ved Nebbenes. Stedet blir den dag i dag omtalt som «bakeriet» av oss eldre i grenda.

På Nebbenes var det den gangen mange mennesker i «forpleining», slik det var på enkelte gårder, i mangel av offentlige pleie- og omsorgstjenester som vi har i dag. Dermed var det en stor husholdning, og Ole leverte bakervarer hit. Han hadde også leveranser til folka som bygde jernbanen på slutten av århundret. I tillegg var det jo også tilfeldig salg til andre.

Det ble sagt at kona til Ole, Louise, heller ikke var borte når det gjaldt baking. Hun var en kløpper til å bake sukkerbrød. Det var ingen som fikk dem så høye og fine som hun gjorde. Hun tok ei bøtte, fylte den med egg og sukker og til slutt litt mel, og håndvispet til det var klart for forma og ovnen. Kanskje den manuelle metoden er best?

Tilbake til navnet Nebbenes. Det lyder nok kjent for mange, for når vi kommer til Eidsvoll Verk, finner vi spisestedet Nebbenes der. I 1937 kom Gudmund Nebbenes hit, fra gården Nebbenes i Blaker, etter å ha kjøpt hotellet på stedet. Han hadde først drevet som kjøpmann i Aurskog en tid. Nå opprettet han en kafe i tilknytning til hotellet. På 50-tallet bygde sønnen Kai opp spisestedet på motsatt side av veien, slik vi kjenner det i dag. Etter at den nye E6 kom, ble det anlagt to nye kroer, en på hver side av veien, og i dag er det tredje generasjon som driver foretaket. Nebbenes har blitt et kjent og populært sted for matraster for folk som er ute og kjører. Her arrangeres også møter og selskaper. **Albert Hovind**

I neste artikkel om Kvevli-kroken handler det bl.a. om stasjonen, Tertitten, butikken, liv og virke.

EN MISJONÆRKONES SKJEBNE - ANNE SKREFSRUD

Født i Blaker 1838 – død i India 1870

I bygdeboka for Aurskog og Blaker bind 2 under kapitlet om Kvevli store, fant jeg en personopplysning som jeg fikk lyst til å undersøke nærmere. I en oversikt over ætta på 17- og 1800-tallet finner en at Mari Bergersdatter Kvevli ble eier av garden etter sin far Berger Olsen fra By i Fet, som hadde overtatt den etter sin onkel Johannes Kvevli i 1798.

Mari Bergersdatter var gift tre ganger, de to første ekteskapene var barnløse. Hennes tredje mann var David Torsteinsen fra Skjefstad på Toten. Mari og David flyttet inn på Kvevli i 1837, og i dette ekteskapet ble det født sju barn.

Det eldste barnet til Mari og David het Anne, og i oppstillingen over ætta på Kvevli store er det innført følgende om henne:

1. Anne Davidsdatter f. 8/3-1838 d. i Santalistan 5/5-1870 gm. misjonær Lars Olsen Skrefsrud f. i Fåberg 4/2-1840 d. i Santalistan 12/12-1910.

Anne var altså bare 32 år gammel da hun døde på en misjonsstasjon i India for nesten 150 år siden. Hvordan var livet hennes den korte tida hun fikk leve?

Jeg går tilbake til bygdeboka for Aurskog og Blaker bind 2, og siterer et avsnitt fra side 254:

David Torsteinsen hørte til Haugianerne, og i den tiden han hadde Kvevli, var garden et sentrum for vekkelsen. Han virket som forkynner selv også. I 1851 kjøpte han Onsum i Fåberg og flyttet dit. Samtidig solgte han Kvevli store, og med det ble den gamle ætten borte herfra.

Kristent engasjement

Anne kom altså til Fåberg da hun var 13 år gammel, og ungdomstida hadde hun der. Det finnes flere beretninger som beskriver livet på Onsum i den tida Anne bodde der og seinere. Dette var et hjem sterkt preget av foreldrenes kristne engasjement, og både Anne og søsknene hennes deltok aktivt i kristent arbeid. Misjonæren Olav Hodne gav i 1949 ut ei lita bok om Anne, «I gode og onde dager», og der skriver han om Annes ungdomstid etter konfirmasjonsdagen: «*Anna la etter denne dagen så visst ikke skjul på sin kristendom. I venneflokken var hun alltid en trofast kamerat, og ble til stor åndelig hjelp for mange av sine venninner. Rundt omkring i bygda hadde hun også sine syke og gamle som hun jevnlig besøkte. Med en godbit*

mat, en salmebok og et eller annet oppbyggelig blad ruslet hun av sted. Overalt var hun en velkommen og kjær gjest. Hun var tro i det lille.»

I 1859 besøkte Anne straffangen Lars Skrefsrud som da satt i varetektsarrest på Lillehammer. Det møtet ble bestemmende for resten av livet hennes.

Lars Skrefsruds liv og virke er beskrevet i mange bøker og oppslagsverk, og da jeg gikk på folkeskolen, var han en av de personene vi lærte mye om. Historien om Lars Skrefsrud hører ikke hjemme i Sørum-Speilet, men jeg må ta med litt om ham for at vi skal kunne forstå Annes historie.

Lars Skrefsrud var født på en husmannsplass under

Lysgård i Fåberg i 1840. I 1854 kom han i lære på et mekanisk verksted på Lillehammer. Jeg siterer Norsk biografisk leksikon: «*Dårlige kamerater fikk ham med på drikk og tyveri: For 3 grove og 6 simple tyverier ble han i 1858 dømt til 4 års*

fengsel. ... Skrefsrud satt først vel åtte måneder i varetektsarrest på Lillehammer, og så i to år og åtte måneder i Botsfengselet i Kristiania.»

Jeg vet ikke hvor mange ganger Anne besøkte Lars Skrefsrud i arresten på Lillehammer, men det må ha oppstått mer enn et vanlig vennskap mellom dem, for da Lars kom ut fra Botsfengselet nesten tre år seinere, ble det kontakt mellom dem på nytt. Anne var nå blitt 23 år gammel, mens Lars var 21. Forbindelsen mellom Anne og Lars var svært upopulær hos foreldrene hennes, som ønsket at hun skulle bryte den. Men den ellers lydige Anne viste seg denne gang alt annet enn føyelig. Hun ville følge sin kjærlighet koste hva det koste ville.

Misjonærkall

I fengselet fikk Lars Skrefsrud en sterk åndelig opplevelse som totalt endret hans personlighet og livsløp. Skrefsrud brukte så godt som all sin fritid i fengselet til å lese. Dette gjorde at han ble kjent med en bok av den svenske misjonæren Peter Fjellstedt, og gjennom den fikk han kallet til å bli misjonær. Dette holdt han fast ved etter at han kom ut av fengselet i oktober 1861, og sommeren etter reiste han til Stavanger, der Det norske Misjonsselskap hadde sitt hovedsete. Han søkte om å bli tatt opp ved selskapets misjonsskole, men fikk avslag. Selskapet kunne ikke anta til utdanning og utsendelse en mann som hadde vært straffet. Avslaget var et hardt slag for Skrefsrud,

men han gav ikke opp. Han kom i kontakt med «Brødremenigheten» i Stavanger, og gjennom dem fikk han kontakt med et misjonsselskap i Berlin, Gossnermisjonen. I november samme år reiste Skrefsrud til Berlin. Ett år seinere ble han viet til misjonær, og han kom fram til India i desember 1863.

Mens Lars Skrefsrud var i Stavanger og seinere i Berlin, hadde han regelmessig brevkontakt med Anne, som støttet ham varmt i hans strev for å bli misjonær. Sommeren 1863 var Lars tilbake i Norge på en kort ferie fra Berlin, og denne gang ble han tatt i mot på Onsum. Nå hadde Annes foreldre akseptert forbindelsen, og de støttet fullt ut hans misjonskall. «*Det sto klart for dem at dette var Guds vilje, og da ville ikke de stå hindrende i veien.*»

Da Skrefsrud var på Onsum sommeren 1863, ble det endelig bestemt at han og Anne skulle gifte seg, og at hun skulle følge ham til India som misjonær. Både foreldrene og det unge paret ville gjerne at det skulle feires bryllup på Onsum, men forstanderen for Gossnermisjonens skole i Berlin anbefalte at giftermålet måtte vente.

Avskjed med Norge

Sommeren 1863 ble den siste Anne fikk oppleve i Norge. Ved kirkegangen søndag den 12. juli 1863 tok hun avskjed med alle sine venner, og et par dager seinere kom avskjeden med søsken og foreldre. Det ble deres endelige avskjed.

Anne og Lars kom til Berlin den 24. juli 1863. Det var avtalt at Anne skulle bo hos det danske ekteparet Børresen mens hun var i Berlin. Ekteparet Børresen forberedte seg også til å bli misjonærer. Så lenge Lars også var i Berlin, følte ikke Anne savnet av barndoms-hjemmet, familien og vennene i Norge så sterkt. Men Lars reiste til India allerede samme høsten, og etter at han dro, hadde Anne en tung tid. Det var planen at hun skulle benytte tiden i Berlin til å forberede seg til å bli misjonær, bl.a. ved å lære engelsk.

Hushjelp i Berlin

Men oppholdet hos Børresen ble mest innenfor hjemmets fire vegger. Stort sett virket hun som hushjelp for fru Børresen. I et brev til moren skriver hun: «*Siden jeg kom hertil, har jeg været nød-saget til at legge alvorlig vind paa at være ordentlig i alle stykker. Thi fru Børresen vil have alt saa ordentlig og akkurat, at en bog ikke et øieblik tør ligge paa sit urette stæd. Alt her maa være pusset og vasket saa rent at man kan speile sig deri, vores gulv maa være saa rene som vores borde. Den første tid var det mig*

riktignok svært at efterkomme dette, men nu er jeg saa tilvandt dermed at det falder mig læt at gjøre alt ordentlig. Jeg tror du nu neppe ville kjende mig igjen i denne retning, kjære moder. Thi hva legemligt arbeide angaar har jeg virkelig en langt større ferdighet i, end medens jeg var hjemme. Thi da jeg kom her, var jeg hindret formedelst sproget i at tilbringe tiden med aandelige samtaler med mine medmennesker, og jeg har derfor i denne tid med flid stræbet efter at blive dyktig i huslige forrætninger da jeg mærkede at missionen gjorde krav på kvinder som i sitt jordiske kald var dyktige.»

Både dette brevet og andre brev hun skrev, viser at Anne måtte innordne seg et strengt regime hos fru Børresen. Noen opplæring i engelsk ble det ikke, og forberedelsene til misjonsgjeningen ble stort sett begrenset til det hun fikk med seg fra møter i Gossnermisjonen og fra deres misjonsblader. Hun må ha lært seg å forstå tysk nokså fort. Etter hvert ser det ut til at Anne fant seg bedre til rette i Berlin. Hun fikk kontakt med flere folk fra misjonsmenigheten, og til tross for fru Børresens strenge styring i hjemmet, kom hun også godt ut av det med familien Børresen.

Anne ble i Berlin i halvannet år. Hun syntes nok oppholdet ble både langvarig og dyrt, men hun skrev at det var så viktig for henne at det ikke var betalt med penger. Hun tvilte på at Gossnermisjonen ville antatt henne som misjonær hvis det ikke hadde vært for tida i Berlin. Selskapet la nemlig sterk vekt på å kjenne alle dem de sendte ut.

Manglet pass

Unge mennesker var ikke vant med å reise utenlands for 150 år siden, og slike ting som pass og reise-dokumenter var ingen selvfølge. Da Anne reiste til Berlin sommeren 1863, hadde ingen fortalt henne at det var nødvendig å ha pass. Hun kom til Berlin uten pass, men ble senere oppsporet av politiet. Politiet truet med å sende henne ut av landet dersom hun ikke innen tre uker skaffet seg pass, og beviste at hun var den Anne Onsum som hun utgav seg for å være. Hun måtte også bevise at hun var kommet til Tyskland for å lære tysk og engelsk, og siden reise til India som misjonær. Politiet fortalte henne at hun ikke kunne vente å reise verden rundt bare på et ærlig ansikt. Anne skrev til sin svoger, Haagensen på Lillehammer, og passet kom innen fristen på tre uker.

Med båten "Tellus" til India

Den 4. desember 1864 reiste Anne fra Hamburg med seilskuta «Tellus» med kurs for India. De var ni

misjonærer i følge, og lederen for misjonærgruppen var en ung tysk prest. Ekteparet Børresen var også med i gruppen. Reisen gikk rundt Afrika, og reisetida ble hele fire måneder. Den 3. april 1865 seilte de inn til Calcutta. En skulle tro at en så lang sjøreise ble både kjedelig og trettende, men reiselederen holdt en stram timeplan med andakter og bibeltimer om formiddagen, og engelsktimer på ettermiddagen. Læreboka i engelsk var den engelske Bibelen, så da styrket de bibelkunnskapene sine samtidig.

Møtet med India

Anne ble dypt skuffet da hun kom til Calcutta. Hun hadde sett fram til å møte Lars, som hun ikke hadde sett på halvannet år, men i stedet ble de tatt i mot av en eldre og ukjent misjonær som var blitt sendt for å møte dem. Men skuffelsen ble snart overvunnet, for hun ble godt mottatt av representanter for misjonen, og Calcutta bød på mange overveldende inntrykk.

Anne ble både sjokkert og overrasket over møtet med India. Nøden grein i mot henne hvor hun kom. Hun hadde aldri i sitt liv sett noe liknende. Tiggere og krøplinger, mødre kledd i laser og filler med små barn på armen strakte ut sine skjelvende hender og ba om almisser, og det var ikke bare en eller noen få, nei, det var ufattelig mange. På den annen side ble hun overrasket og imponert over mye av det hun så: *«Dere tror visst ikke der hjemme at det her i hedningeverdenen findes saa meget kultur og verdslig visdom som det visseligen er.»* Hun beskriver templer og avgudsbilder, og sier at de ville ha forundret seg over at hedningene var kommet så langt frem i kunst.

Etter noen dager i Calcutta gikk turen til Purulia - et område der Gossnermisjonen hadde hatt virksomhet i 20 år. Det var dit Lars Skrefsrud ble sendt da han reiste ut halvannet år tidligere. Reisen fra Calcutta til Purulia gikk først med tog, siden med bærere og trekkdyr. Kvinnene ble båret i bærestol, mens mennene ble kjørt i en vogn. Reisen varte i to døgn. Femten dager etter ankomsten til India kom Anne fram til bestemmelsesstedet der Lars ventet på henne.

Bryllup Nå ble det gjort forberedelse til bryllup, og den 23. mai 1865 ble de viet på misjonsstasjonen i Purulia. På misjonsstasjonen fikk de et par rom til egen disposisjon, men ellers delte de huset med 6 andre misjonærer som de hadde felles husholdning med.

Oppholdet i Purulia ble ikke langvarig. Det kom til diverse uenigheter mellom Skrefsrud og Børresen på den ene siden, og Gossnermisjonens tyske representanter. Dette skyldtes bl.a. krigen mellom

Preusen og Danmark, og førte til at Skrefsrud og Børresen brøt med Gossnermisjonen og forlot Purulia. Etter bruddet med Gossnermisjonen hadde de to misjonærparene en meget vanskelig tid. De fikk imidlertid hjelp og støtte av en nordmann fra Trondheim, som var ansatt ved jernbanen i Calcutta, og han satte dem i forbindelse med en kristen kirke. Etter mange vanskeligheter ble de så hjulpet av noen rike, kristne bengalere som gav dem både husly og penger.

Santalistan

Etter et år i Calcutta med mye usikkerhet kom Skrefsrud og Børresen i kontakt med en engelsk baptistmisjonær, som fikk dem til å bestemme seg for å drive misjonsvirksomhet blant santalene, en folke-

gruppe som holdt til i innlandet mange dagsreiser nord-vest for Calcutta. Våren 1867 dro de to misjonærfamiliene til Santalistan, og da de kom fram, fikk de opphold på en misjonsstasjon

som baptistene hadde opprettet. Skrefsrud og Børresen var imidlertid innstilt på å opprette sin egen misjonsstasjon, og det første de tok fatt på var å finne et egnet sted der de kunne begynne byggearbeidet. Etter et års tid kunne de åpne sin egen misjonsstasjon med kombinert skole- og forsamlingslokale, og hjem for misjonærene.

Møtet med Santalistan var tøft. De kom dit på den varmeste årstida, og Anne skrev hjem at det er som skulle en være i en bakerovn. Den første kokken de hadde på dette stedet døde av solstikk, og ikke lenge etter at de kom dit, brøt det ut koppepest og mange hundre mennesker døde.

Hustell ble Annes oppgaver

Annes oppgave på misjonsstasjonen ble først og fremst å ta seg av husstellet. Hun hadde reist ut for å drive aktiv misjonsvirksomhet med opplysningsarbeid og forkynnelse, men hverdagen hennes ble annerledes. Hver dag var de minst sju mennesker ved spisebordet, ofte flere, og i brev til en søster hjemme i Norge forteller hun om hvor travelt hun har det.

«Vel har vi mange tjenere, men hvad vi her i dette varme klima har for arbeide blot med at holde vores huus rent og at holde lintøy og andet tøy istand, derom kan i hjemme ikke gjøre eder noget begreb om.» Så følger en lang beskrivelse av de mange gjøremål i huset, før hun går over til det som må gjøres

ute. «Tjenerne kan man ikke overlade noget, thi i alt stjeler og bedrager de, ikke engang forsynen med dyrene kan man betro dem, men må selv se efter om de faar sin uddelte mat. Vi ere nemlig her paa dette sted nødsagne til at holde os heste, kjør, faar, og gjeder da melk og kjød er meget slemmt at faa kjøbt. Vi har ogsaa duer, gjesser, ænder og ofte intil 100 stykker høns. Du kan altsaa heraf nogenlunde forestille dig hvad mit arbeide er.»

Ensomhet

I brevene hjem går det ellers fram at hun ofte følte seg ensom, og hun trivdes nok ikke særlig godt. «I mine stille timer tenker jeg alltid paa hjemmet og lenges vel inderlig efter at kunde see og tale med eder. Det er et stort savn ikke at have omgang med venner og slægtninger. - - - Jeg er her i dette fremmede land, blant disse hedenske naboer og hedenske tjenere meget ensom og forladt. Ingen venner, ingen veninder, ingen børn. - - - Min Lars han er saa optaget hver eneste dag med sine skoler og oversættelser i fremmede sprog, og med alle de som komme til ham og søger om hjelp og raad, at han ingen tid har tilbage for mig.»

Sykdom og død

Anne var en frisk og sterk ung kvinne som tålte både hardt arbeid og sterke påkjenninger, men etter et par år på den nye misjonsstasjonen, ble hun rammet av sykdom. I begynnelsen av april 1870 begynte hun å skranke, men hun strittet i mot i det lengste. Den siste dagen i april måtte hun gi etter for sykdommen og gå til sengs, og etter fem dager ble hun plutselig bevisstløs. En innfødt lege ble tilkalt, men han kunne ikke gjøre noe. Ved midnattstid mellom den 5. og 6. mai døde Anne. Hun ble begravet ute på gårdsplassen om kvelden samme dag.

Historien om Anne gir oss et lite blick inn i en tid som er vanskelig å forstå for oss i dag. Men de følelsene hun gir uttrykk for i brevene til foreldre og søsken er det lett å forstå. Fra en lykkelig barndoms- og ungdomstid i Blaker og Fåberg, endte livet hennes på en trist og tragisk måte i et fjernt land, blant mennesker med en kultur som hun forsto lite av.

Ekteskapet med Lars Skrefsrud må også ha gitt henne mange skuffelser. Om han forsto hennes situasjon vet jeg ikke, men i et brev til svigerforeldrene der han forteller om hennes død, skriver han at «Man vet dog sjelden alt hvad man har i et Menneske førend man mister det.»

Asbjørn Langeland

OPPSLAGSTAVLEN

✚ BOKSALG: Kjøp på nettet eller på døra

Se oversikt over Historielagets boktilbud på www.sorum.historielag.no. Bøkene kan kjøpes via 'Kontakt oss'- skjemaet der. Betal samtidig riktig beløp til konto 1321.08.05189. Kontroller at du har skrevet korrekt navn, adresse og hvilke bøker som bestilles. Dersom bøkene må sendes i posten, kommer porto i tillegg.

Bøkene kan også kjøpes kontant for umiddelbar levering hos bokansvarlig: Kåre Alfred J. Bøhler, Bøler Nedre, Aasgaardvegen 230, 1923 SØRUM, mobil 938 76 365, eller e-post alfrebo@online.no. Levering avtales direkte med han.

✚ Høringsuttalelser på nettsidene

Historielaget blir rådspurt i en del saker, og aktuelle høringsuttalelser er nå lagt ut på nettsidene.

✚ Følg med på www.sorum.historielag.no

På nettsidene publiseres forskjellige saker som angår Historielaget, bl.a. omtale av årets turer. Stoff som ikke får plass i Sørums-Speilet, blir lagt på nett.

ETTERLYSNINGER

✚ Har du gamle brusflasker?

Vi i Blaker og Sørum Historielag og Urskog-Hølandsbanen (Tertitten) ønsker å få tak i gamle brusflasker (glassflasker med patentkork) slike som ble brukt i Sørumsand Mineralvandfabrikk i 1950-årene. Henvendelse til:

- **Kjell Huseby** i Historielaget, tel. 63 82 80 49.
- **Ketil Braaten** i Tertitten, mobil 920 98 319

✚ Har du gamle bygdehistorier eller uttrykk?

Sitter du på gamle bygdehistorier eller uttrykk som er brukt i Blaker og Sørum, ta kontakt med en av oss:

- **Kåre Bøhler**, alfrebo@online.no tlf 938 76 365
- **Torbjørn Eid**, torbjorn.e@hotmail.no tlf 412 52 524

Vi har en plan om å få samlet dette mellom to permer, så er det noen som har interesse av å være med på et slikt prosjekt, meld i fra til oss.

STØTT VÅRE SPONSORER – DE STØTTER OSS!

Telefon 63 86 80 60 - www.tbinstallasjon.no

www.blaker-bygdeservice.no

www.nilsen-info.no/soerum

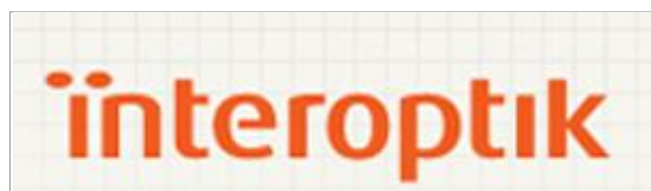
www.advokat-hagen.no

www.blakersparebank.no

www.aeas.no

Nordfonn – Fokus Butikksenter, Sørumsand
Telefon 63 86 60 70, epost nordfonn@interoptik.no

www.kulturminnefondet.no

www.sparebankstiftelsen.no